

Universitätsbibliothek Paderborn

**Concertatio acutissima duoru[m] clarissimoru[m] artiu[m]
& sacre theologie doctoru[m] Magistri Thome Caietani de
vio Generalis totius ordinis predicatoru[m]. & M. Iacobi
Almain doctotis ...**

**Cajetan, Thomas
Almain, Jacques**

Colonie, 1514

VD16 ZV 412

Tertiu[m] caput De aliq[ui]b[us] nimis a[...]pliantib[us] p[otes]tatem
eccl[es]iastica[m]. s[i]c[ut] vsq[ue] ad dissolut[i]o[n]e[m] matrimonij no[n]
[con]summati ad infideles [et] ad p[ro]p[ri]a secreta ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-34616

Secūdum

Dico iure nō obseruāte aliq̄ mulctare pena. hec s̄t p̄ās nō ē natural. sed
positiua nō ab hoīe puro. aut ab hoīb̄ instituibil. s̄ a deo solo. Pro cuius
p̄batōe supponēdū ē. quēadmodū optie declarat Verne⁹ in suo tractatu
de p̄ate pape. Aliud est instituere p̄atē z instituat; alicui p̄sone cōicere. z
istud manifestū ē ex p̄ori caplo. cū p̄s p̄atē occidēdi nō instituat. qz ē nat
rural. s̄ eā p̄ncipi cōicat. ¶ Instituere nāqz p̄atē est ordinare q̄ in cōitate
fit aliq̄ p̄ās tāta z talis ad tot casus ad talē pplm. z sic de s̄lib. Et talis
institutio tpe p̄cedere p̄t cōicatōem certe p̄sone. P̄ās aut talis p̄t p̄ferri
alicui duplr. Uno mō q̄ p̄ferat determinate p̄sone. vt cū rex perz aut guil
lerrnū instituit alicui⁹ ciuitatis baliuū. Alio mō nō determinate p̄sone. s̄
p̄sone determinate p̄ditōis. vt si rex institueret aliquā p̄atē iurisdicōnis
in aliq̄ ciuitate ordinādo. q̄ q̄cūqz a talib; eligeret eā p̄sequeret. talis elec
tio est dispositio vltimata ex p̄te recipiēt; q̄ facit eū capace talis p̄ātis ex
antiq̄ institutiōne p̄ncipis. Istis suppositis p̄bat q̄ a solo deo est hec p̄ās
instituibilis. hec p̄ās nō ē instituibil nisi vel a papa vel cōitate christiana
vel deo. S; p̄mo q̄ nō possit institui a cōitate christiana p̄bat sic saltē p̄
p̄ia auctoritate. qz talis p̄ās includit aliqd qd humanā p̄atē excedit.
p̄ta posse relaxare aliqd de pena debita in foro dei posse aliquē reddere
incapacē. ¶ Itē ad deū suffragioꝝ ecclie z multa alia. q̄ a cōitate christia
na institui nō p̄t. Et qd a papa institui nō possit manifeste p̄z ex h. qz p̄us
saltē natura est illā p̄atē eē q̄ aliquem esse papā. Corollarie seq̄tur. q̄ nec
ista p̄ās ab hoīe puro aut hoīb; destitui p̄t. Secdo seq̄t corollarie. q̄ p̄ās
eccliaistica de q̄ nūc loqm̄r. est p̄ās coerciua imediate a christo institut
ta q̄ valet exerceri in aliez etiā in iūū ad dirigēdū subditos in finē b̄itū
dinis eterne. velut in finē p̄mū z p̄ncipalr intentū. Cōsequēter ex dictis
multiplex haberi p̄t d̄na inter p̄atē eccliaistica iurisdicōis in foro exteri
ri. z p̄atē laicā. Prima ex p̄te institutiōis. cū vna sit naturalis. ¶ Itē ad ins
titutiōne. Altera supnatural. s̄c̄da ex p̄te finis. Una est ad finē naturalez
Altera ad finē supnaturalē. Tertia ex p̄te penaz. q̄ infligi p̄t p̄ has pos
sēitates. qz p̄ vnā corp̄alis penā d̄uraxat. p̄ alterā p̄o sp̄ualis p̄cise. Quar
ta ex p̄te subiectoꝝ. qz vni⁹ capax est etiā infidelis. alteri⁹ p̄o null⁹ capax
est nisi sacro bap̄tismate regenerat⁹. etiā vna sc̄z sp̄alis in infideles exerceri
p̄t. altera in solos fideles. vt infra patebit. De alijs aut p̄atib; eccliaist
is a coerciua. q̄s optime declarat Ioānes de p̄arib; z p̄ter Petrus
de alliacō. in h̄ tractatu nihil dicere intēdā. Tertiu corollariū. deuiauit a
fide. ¶ Arsili⁹ de padua oēm coerciua iurisdicōem ab eccliaisticis ause
rēs. vt videre ē in suo tractatu. q̄ in q̄busdā voluminib; defensoriū pacis
intitulat. Quartū corollariū. p̄ās eccliaistica in se p̄siderata nullaten⁹ ab
hoīb; restringi p̄t. si em̄ ab ip̄is non sit instituibil. nec destituiibil. nec ab
ip̄is fieri p̄t qd in aliq̄s act⁹ nō possit in q̄s poterat p̄us. Et istud coroll
lariū b̄n tractat Ioānes de Berson. p̄sideratiōe. vij. de p̄ate eccliaistica. et
qz hec certa sunt. nō curauit auctoritatū aut rōnū nūero munire

¶ Tertiu caplm. in q̄ ostēdit ad que se extēdat hec potestas.

Antea est inter doctores p̄rouersia de plenitudine huius p̄ātis z
ad q̄ se extēdat vt pauca sint i ista materia secura Ita q̄ his t̄pib;
vt d̄t Guillerm⁹ ockā circa finē p̄me p̄tis dialogi. Summe necessa

Capitulum

non foret. q̄ p̄ sapiētes iuramētis et horribilibz cōicatonibz ad veritatē dicē
dā artatos declararent q̄ ad plenitudinē potestatis ecclie spectēt. Quidā
em̄ cā ita ampliāt forsitan adularōnis cā vt bñficia et p̄uilegia obtineant
vt oīno absortpta videat p̄ncipū potestas. necnō ad act⁹ se extēdat in des
structōem ecclie. Quidā em̄ cā dilatat vsqz ad dissolutōnem matrimoniū
rati et nō p̄summati. vt glosa Joannis andree in caplo q̄ votū. de voto et
voti redēp. libro sexto. et glo. in caplo ex publico. de p̄uersione p̄ugatorz. q̄
ponit hāc p̄pōnem. q̄ summ⁹ pontifex possz statuere q̄ p̄ scdm̄ matrimo
niū rūperet p̄mū nō p̄summati. sicut rūpif p̄ ingressiōem religionis. q̄ q̄
tum piculi p̄ineat aduertere p̄ lector eiusdē snie panormitan⁹ in eodē. c.
et cū ip̄s deuiavit magr̄ Thomas de vio. in suis opusculis aureis de dē
uersis ac curiosissimis materijs. Istud est p̄tra verbum christi **Matthel**
xix. Quos de⁹ p̄iūxit hō nō separet. nisi fornicatōis cā vbi hōi potestātē
dissoluedi matrimoniū denegauit. Scdo si dissolui possz sine ingressu reli
gionis. nō est verisimile q̄n hoc p̄periri possit ex sacris l̄ris. quēadmoduz de
matrimonio iter infideles altera p̄tū p̄sa ad fidē. Tercio summ⁹ p̄ntifex
nō p̄r debitozē absoluerē iuito creditozē. si em̄ oppositū dicat creditozē mul
ti ad ip̄m curreret p̄ absolucōe. q̄ nec p̄r mulierē ab obligatōe q̄ est obliga
ta viro absoluerē. Et hāc p̄rē p̄ indubitata tenet Scot⁹. xxxi. distin. q̄rti.
et Petr⁹ de palude. xxvij. eiusdē. Sed p̄ p̄ori p̄r arguit. vt magis pateat
veritas dissoluit m̄rimoniū ratū nō p̄summatū p̄ votū solēne religionis
sz voti solēntas nō ex iure diuino. sz hūano ē. vt p̄ caplm̄ p̄allegatuz. q̄
votū in q̄ d̄z. Voti solēntas ex sola p̄stitucōe ecclie ē inuenta. q̄ ex statuto
hūano dissoluit m̄rimoniū. Scdo si votū solēne ex statuto diuino dissol
ueret m̄rimoniū nō p̄summatū. a fortiori illegitimaret iure diuino m̄rimo
nium sequens. Vnus est em̄ illegitimare. q̄ p̄tractum dissoluere. cū
p̄mū possit ecclia. et nō scdm̄ sz falsitas p̄ntis on̄dit. qz si illegitimaret iu
re diuino nō possz summ⁹ p̄ntifex nec ecclia tota disp̄sare cū illo q̄ vouit
solēnter in q̄cūqz casu. cū nō possint p̄tra ius diuini. ¶ Tercio m̄rimo
niū p̄tractū et ratū feat solā p̄uicōem christi et aīe fidelis q̄ dissolubile est.
q̄ illud m̄rimoniū ē etiā dissolubile. Si dicat q̄ feat etiā p̄uicōem christi
et ecclie indissolubile. vt de magr̄ fñiaz. distin. xxvi. q̄rti p̄sequenter. et **Ri**
chardus ¶ Cōtra seq̄ bigamiā p̄trahi. si vxore p̄ma mortua aī p̄sum
mationē p̄traheret cū scda vel ecōuerso. si aliqs aliquaz cui⁹ vir mortu⁹
est aī p̄summarōem in vxore duceret. hoc autē est p̄tra caplm̄ debituz de
bigamis nō ordinādis. Probat tñ seq̄la. qz rō bigamie est defect⁹ sacra
mēti. qz nō est vnic⁹ vni⁹ sicut christ⁹ vn⁹ vnice p̄ntifex est ecclie. ¶ Ad p̄
mū istoz respō def. bene verū est. q̄ modus p̄ que solēntat votū est ex sta
tuto et dēterminatōe ecclie. nō tñ seq̄tur effectū sequentē ad votū solēne p̄
qd̄ vouens morif ciuilit̄ esse de statuto ecclie. ¶ Ad secūdū. qd̄ est forte
ad p̄bandū. q̄ in voto solēni nō cadit dispensatio. Videt mihi dicendū
q̄ votū solēne iure diuino tā diu illegitimaret q̄ diu obligat. ita q̄ si tenēt cō
trahere secluso quocūqz statuto hūano nō p̄traheret. Sed qz p̄r emerge
re casus in quo ampli⁹ nō obligat. et tūc cessat illegitimare. et sic papa non
disp̄sare. nisi capiēdo disp̄sare vt ratū valet sicut ius declarare ¶ Ad ter
tū d̄z p̄mo. q̄ p̄ntia p̄ma nihil valet. in statu cū innocētis matrimoniū

Tertium

tū nō ēē sacramētū nō fecissz aliquā p̄iūctōez indissolubilē. 2 tñ nō fuisz
dissolubile. ¶ **D**icit scdo. q̄ añs est falsum. imo fecit p̄iūctōem christi 2 ee
electe. vt hz magister s̄iaz distin. xvi. q̄ri. et Richardus p̄iter. Quis tñ
apud Richardū nō tam p̄fecte sicut m̄imonū p̄summat. ¶ **D**icit vltēs
rius q̄ p̄iūctā nō valet. qua inferit bigamiā in illis casibz p̄trahi. 2 hoc solū
qz ecclia nō statuit q̄ p̄trahat. **C**orrabit cñ solū p̄ diuisionē carnis pluri
bus vel alicui. q̄ diuisit pluribz. Aliq̄ istā p̄tāre exēdūt ad fideles. vt Pa
normitan⁹ in caplis Houir de iudiciis dicens. q̄ p̄ istā p̄tāre ad p̄cepta
legis nature salte p̄pelli possunt. s̄z oppositū istius habet in caplo **S**audes
mus. de diuorzijs. vbi d̄r eos p̄stiturōibz canonicis minime artari. iuxta
illud apli **Q**uid cñ ad nos de his que foris sunt iudicare. **A**rtarent cñ
p̄stiturōibz ecclasticis p̄cipiētibz ea q̄ sunt iuris natural' sub censuris. **S**e
cūdo cū excoīcatio nō sit aliud q̄ a p̄ortio fidelū 2 participatōe sacramē
toz separatio. sequitur infidelē excoīcari nō posse. 2 si in oppositū alleget il
lud christi **M**athei. xvi. dictū **P**etro cū ei p̄missa fuit hec potestas. qd̄
cūq̄ ligaueris sup̄ terrā. erit ligatū in celis. 2 qd̄cūq̄ solueris erit solutum
in celis. **E**t illud **M**athei. xvij. **Q**uecūq̄ alligaueritis sup̄ terrā crūt li
gata et in celo. **E**t quecūq̄ solueritis super terram erunt soluta 2 in celo
In quibus auctoritatibz dicitur. quodcūq̄ 2 q̄cūq̄ vniuersalr. **R**ūdet
q̄ veraq̄ auctoritas de fidelibz intelligēda est. **D**e his auctoritatibz infra
magis patebit. Aliq̄ ad p̄tā secretissima cordis eā extendi volūt. vt glo.
in clemētina de hereticis. **O**ppositū istū ab oibz ferme doctoribz tenet. 2 p̄
maiori elucidatōne supponendum est esse quoddā p̄ctm̄ qd̄ in solo p̄sistit
actu interiori. cū scz ad nullū opus exterius sit progressio. **A**liud est pecca
tum ad opus vsq̄ exterius p̄grediēs. **E**t istud est itez duplex. **E**st quod
dam qd̄ nō est p̄ctm̄ ex ope exteriori ad qd̄ p̄gredit. s̄z solū ex mala relas
tione interiori. vt est dare elemosynā p̄ter malū finē. **E**st aliud qd̄ est pec
catū ex ope exteriori. qz scz p̄hibitū est. **E**t istud multiplex est. quoddā est
qd̄ iuridice p̄bari potest factū esse. scz p̄ duos v̄i tres testes. 2 etiaz actor
ipius peccari. **E**st aliud qd̄ iuridice p̄bari p̄r. sed actor nō. vt cuz regitur
trucidatū corpus. sed cuz trucidatū nullus p̄sens erat. **E**st aliud qd̄ nec
iuridice p̄bari potest nec etiaz actor p̄ter defectū testiū ad verūq̄ ¶ **S**e
cūdo supponendū est. q̄ ecclastica potestas nō solū est ad infligendū pez
nā p̄ crimine p̄terito. p̄baro. sed ad statuendū aliquod sub pena. qd̄ q̄des
statutū solū respicit futura. **D**e p̄stitutionibz caplo cognoscentes. eo dez t̄
tulo. caplo vltimo. cuius transgressor eo facto qd̄ transgreditur penā illaz
incurrit. vt videre est in plerisq̄ statutis. ¶ **I**stis suppositis d̄r p̄mo. q̄ ec
clia nihil potest super peccata cordis. 2 que ad actum exteriores nō sunt
progressa. **E**t addit **D**urandus decimaleptima distinctione quarti. **N**ō
solūm propter defectum cognitionis. sed propter defectum iurisdictionis
ea cñ deus suo reseruauit iudicio qui scrutatur corda 2 renes. hominibz
autem ea que foris sunt dedit iudicare. 2 sententia **D**urandi multuz ap̄
parētie hz. qz si h̄ nō ēēt p̄ter defectū iurisdictionis. sed agnationis. ecclia ad
min⁹ possz i illa statuēdo sicut i opa exteriora futura q̄ nūq̄ p̄bari poterūt
p̄ter defectū testiū. **P**ro actu cñ exteriori Quis occulto incurrit pena iur̄
vt regularit tenēt doctores noīati de palude. xij. di. q̄ri **T**ūc p̄bat ista p̄o

Capitulum

Primo p parabolā saluatoris. xij. de zizania. vbi fm expōnem doctorū
phibent mali sub noie zizanie eradīcari p cēsura excōicatiois qm a bonis
intellectis p frumētū cognosci nō pnt. Secōdo p caplm cogitatiois de pes
nitentia dīstin. p. Cogitatiois penā nemo pariat. vbi glosa. ab hoīb. sed
bñ a deo. Adduci possent ad hoc pbādū pleraq; capla. vt caplm. Si us
tuis lris. de simonia. caplm Tua nos. eodē titu. caplm Erutescāt. xxxij.
q. caplm Cōsuluisti. ij. q. v. ¶ Secōdo dī. si pcedat ad pctm exteri. qd qd
de op? nō est malū nisi ppter malā relatōem interiorē ad tale pctm. nō ex
tendit ecclesiastica pās iuridica. Cū em nō sunt illa opa phibita fm suaz
substātia. sed solū fm interiorē relationē. ad quā puniendaz nō extēdit ecc
lesiastica potestas nec extēdet ad illa pās. Secōdo pbat idē. nō pōt etiā
ex natura opis. z nō solū ex defectu testiū pbari opus illud peccatū eē nisi
si de relatōe. pbatet q̄ sicut nec relatio ecclesiastice subicit p̄ati. ita nec pecc
catū illud. ¶ Tertio dī. ecclesiastica potestas extēdit ad pctm iuridice no
tum. cui? act? actor iuridice ignor? est pbat p caplm. Quidam maligni
spūs. v. q. p̄ma. vbi de quodā q̄ ptra Eastorū notariū ac mīsaem apos
tolicū nocturno silentio in ciuitatis loco p̄testatōem posuerat in eius cris
mīna loquentē. dī. Adrianus papa. q̄ si nō extierit neq; publice p̄fessus fue
rit. q̄ quis ille sit q̄ hoc agere p̄sumpserit. vel p̄sensum tante iniquitatis p̄s
lio pbuerit ex dei z dñi nostri Jesu christi spū definimus. vt sancti ei? cor
poris z sanguinis p̄cipatōe puarus sit. z iste est vn? casus apud Guili
lermū ockan. in tertia pte sui dialogi. in quo recurrendū est ad p̄atē eccle
siasticā in crimine ciuili. ¶ Quarto dī. ad pctā exteriora. q̄ fm se sunt. ph
ibita. q̄uis nō iuridice possint. pbari ppter defectū testiū. nec actor extē
dit hec potestas statuendo. Probat ex caplo Porro. de sen. excōica. in q̄
dī. eos q̄ manus violētas in fratres suos iniecerūt. qui nō puici. s; puaz
tū veniā postulat esse monēdos. vt satisfaciant his quos leserūt. z apos
tolicē sedi se p̄sentant. cū ab alio sine sp̄ali m̄dato absoluti nō valeāt. q̄ il
li sunt excōicati. Absurdū em fore dicere eū q̄ violētas iniicit i clericū ma
n? q̄uis secrete. nō eē excōicatu. z i oīb; istis de iuridica p̄atē loqr. q̄ for
¶ Caplm q̄rtū. in q̄ ponūt obiectōes ad ista. z soluūtur (exteri? respicit
¶ Contra p̄mū istoz q̄tuor dictoz obijcit hñs solū pctā cordis vt sta
tuti eccleie ois vtriusq; sex? tenet in paschate p̄fiteri ea. z si nō p̄fitea
tur. incurrit censurā excōicatiois. vt p̄z ex dicto caplo. q̄ p̄as ecclesi
astica ad illa cordis pctā extendit.
¶ Secōdo. inq̄sitor fidei omittēs pcedere ptra hereticos sine q̄cūq; actu ex
teriori incurrit censurā excōicatiois. vt p̄z in clemētina multoz. de hereti. et
glo. ibidē. Hic p̄z apte q̄ p̄stitutio militāz eccleie ligat crimē oino occultū
ad penas suspēisionis. z excōicatiois. z ad h̄ inducit caplm p̄mū de statu
monachoz. eodē libro. 6. qz vere. vbi de monachis discurretib; p curias
p̄ncipū. dī. q̄ si vt suis p̄latīs aut monasterijs dānū aliq̄ inferāt ad dies
tas curias se trāsferre p̄sumpserit. excōicatiois sniaz eos icurrere volum?
sp̄o facto. h̄c nō excōicat. p eo q̄ ad curias p̄ncipū se trāsulerūt. s; qz itē
dū p̄lato aut monasterio dānū inferre. z sic p solo actu interiori
¶ Tertio arguit. si ecclesia alicui p̄cipiat sub pena excōmunicatiois q̄ ali
quā accipiat in vxorē. eā s; cū qua p̄us p̄traxerat sponsalia z p̄ferat illa